

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми . В умовах глобалізаційних процесів, які в останні роки охопили весь світ, особливої ваги набувають питання модернізації держави, формування ефективної та дієвої системи державного управління, здатної до впровадження масштабних проектів керування змінами, підпорядкованих досягненню головної мети – включенню економіки України у всесвітній потік розвитку й міжнародної кооперації. Одним із основних чинників глобалізації є бурхливий розвиток інформаційних і телекомунікаційних технологій, який розпочався в середині 20-го століття та привів до того, що вперше в історії людства обмін інформацією, а значить і грошима, став більш швидким, ніж рух товарів. Пов'язані з цим процесом зміни в транспортній і експедиційній діяльності, загрози використання виробничої та транспортної інфраструктур як засобів здійснення терористичних актів радикальними організаціями спричинили появу якісно нових технологій міжнародної торгівлі, що, у свою чергу, зробило застарілими й недостатньо ефективними форми та методи митного контролю й митного оформлення, застосовувані з часів Стародавнього світу.

У цьому аспекті гармонізація практики здійснення митних формальностей є важливим чинником для міжнародної торгівлі та економічного розвитку країн завдяки впливу спрощення формальностей на конкурентоспроможність і ринкову інтеграцію країн, а також за рахунок того, що спрощення митних формальностей відіграє значну роль у залученні іноземних інвестицій. Міжнародний процес модернізації митної справи торкнувся також України. За останні роки Україна зробила значний крок вперед щодо адаптації митного законодавства та оптимізації митних формальностей до міжнародних та європейських стандартів. Тому аналіз сучасного стану та передумов розвитку митних формальностей в Україні вимагає всебічної оцінки наслідків зміни процедур.

Гармонізація митних формальностей інтерпретується як спрощення та

прискорення здійснення митних формальностей та документації для міжнародної торгівлі. Це створює сприятливе ділове середовище, скорочує витрати на здійснення міжнародної торгівлі шляхом застосування в національних формальностях кращої міжнародної практики.

Метою є дослідження теоретичних та прикладних аспектів проведення митних формальностей в умовах асоціації України з Європейським Союзом

Завдання дослідження:

- охарактеризувати теоретичну сутність формальностей та процедур у митній справі;

- розкрити особливості уніфікації принципів і стандартів здійснення митних формальностей в умовах євроінтеграції України;

- дослідити розгортання національних програм авторизованого економічного оператора як закономірного етапу розвитку митної справи у світі;

- висвітлити особливості виконання митних формальностей в Україні при переміщенні товарів автомобільним транспортом;

- проаналізувати формальності митного оформлення та декларування товарів в Україні;

- розкрити фіскальну ефективність проведення митних формальностей в Україні;

- обґрунтувати вектори спрощення митних формальностей в контексті європейських стандартів;

- висвітлити можливості впровадження в Україні міжнародних стандартів розвитку «Єдиного вікна» при переміщенні товарів через митний кордон.

Об'єкт дослідження є сукупність фінансових відносин, які виникають між суб'єктами ЗЕД та державою з приводу переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон.

Предмет дослідження є вчинення митних формальностей в Україні за умов асоційованого членства в Європейському Союзі

Методи дослідження. Методичною базою випускної кваліфікаційної

роботи є сукупність загальнонаукових та спеціальних прийомів і методів дослідження, а саме: системний аналіз, індукція, дедукція, порівняння, логічний підхід, історичний метод, теоретичне узагальнення, спостереження, графічне ілюстрування. Дані методи дозволили наглядно показати практичне застосування митних формальностей в Україні, проаналізувати динаміку декларування товарів, а також виявити проблемні моменти у процесі здійснення митних формальностей в Україні та запропонувати напрями їх вирішення.

Інформаційна база дослідження є законодавчі та нормативні акти, інструктивні матеріали, підручники, монографії, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених різних наукових шкіл, які стосуються основних концепцій, теоретичних положень і окремих аспектів проблеми, що вивчається, матеріали наукових конференцій, засобів масової інформації економічного профілю, дані Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України, Державної податкової служби України, Державної митної служби України, Державної служби статистики України, Євростату.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (124 найменування) та 3-х додатків. Загальний обсяг роботи становить 118 сторінок. Основний зміст викладено на 97 сторінках. Робота містить 10 таблиць, 15 рисунків.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра опубліковано 1 статтю: Митний контроль та митне оформлення товарів за товарними позиціями 8701 – 8707, 8711, 8716 згідно УКТ ЗЕД, що ввозяться громадянами на митну територію України для вільного обігу. Проблеми законності. 2016. Вип. 133. 282 с. С. 111–125.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі роботи «Теоретичні основи здійснення митних формальностей і процедур» охарактеризовано теоретичну сутність формальностей та процедур у митній справі та розкрито особливості уніфікації принципів і стандартів здійснення митних формальностей в умовах євроінтеграції України. Водночас досліджено розгортання національних програм авторизованого економічного оператора як закономірного етапу розвитку митної справи у світі.

У другому розділі «Прагматика здійснення митних формальностей в Україні» висвітлено особливостей виконання митних формальностей в Україні при переміщенні товарів автомобільним транспортом та аналізу формальностей митного оформлення й декларування товарів в Україні. Крім того розкрито фіскальну ефективність проведення митних формальностей в Україні.

У третьому розділі «Напрями оптимізації митних формальностей в Україні в умовах асоціації з Європейським Союзом» обґрунтовано вектори спрощення митних формальностей в контексті європейських стандартів та висвітлено можливості впровадження в Україні міжнародних стандартів розвитку «Єдиного вікна» при переміщенні товарів через митний кордон.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження можливостей оптимізації митних формальностей у контексті асоційованого членства України в Європейському Союзі дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1. Враховуючи прагнення України до вступу в ЄС, доведена необхідність процесу адаптації міжнародних норм, регламентів та стандартів ЄС у національне законодавство. Якщо в МК ЄС застосовується поняття «митна процедура» (аналог українського поняття «митний режим»), запропоновано

внесення відповідних змін у національне законодавство щодо використання єдиної термінології, а саме: в МК України та інші акти законодавства України з питань митної справи по всьому тексту і у всіх відмінках замінити поняття «митний режим» на поняття «митна процедура». З'ясовано особливості адміністративних процедур у митній справі та виокремлено їхні ознаки: а) застосовуються у митній справі та визначені МК України та іншими нормативними актами з питань митної справи; б) обов'язковим учасником цих процедур є органи доходів і зборів, їх посадові особи; в) спрямовані на впорядкування, охорону, розвиток митних правовідносин, реалізацію прав і свобод громадян; г) є формою реалізації повноважень органів доходів і зборів; г) пов'язані із переміщенням товарів, транспортних засобів комерційного призначення, громадян через митний кордон України; д) прийняттям владного управлінського рішення.

2. Дотримання правових митних стандартів набуло безумовної підтримки серед країн, вектором розвитку яких обрано інтеграцію з Європейським Союзом за всіма сферами, що забезпечить економічне зростання та добробут суспільства. Незворотність процесів глобалізації та євроінтеграції змінює і роль митниць у них. Домінуючими в митній діяльності стають контроль та запобігання загроз міжнародній торгівлі, безпека громадян, генерація критеріїв ризиків та вжиття заходів для їх запобігання, створення умов для спрощення торгівлі. Конвергенція у сфері митного правозабезпечення як важливий аспект процесів інтеграції, законодавчої імплементації вимагає поміркованості для збереження національних відмінностей, які залишаються важливими складниками самоідентифікації країни.

3. Виявлено, що ключовими завданнями на 2020 рік у питанні розгортання національних програм авторизованого економічного оператора як закономірного етапу розвитку митної справи є наступні: завершити роботу з практичної імплементації прийнятих Законів за експертної підтримки програми EU4PFM; розпочати тестування національного компоненту NCTS; запустити програму АЕО в Україні та розпочати переговори зі стороною ЄС щодо

взаємного визнання АЕО; із залученням експертної допомоги фахівців у митному законодавстві ЄС підготувати законопроект щодо внесення змін до Митного кодексу України з метою імплементації до національного законодавства розділів I і II Регламенту Ради (ЄС) № 1186/2009, що встановлює систему Співтовариства для звільнення від сплати мит, та розділу 3 Директиви Ради № 2007/74/ЄС про звільнення від податку на додану вартість і акцизів на товари, що ввозяться особами, які подорожують з третіх країн; розробити законопроект щодо внесення змін до Митного кодексу України в частині приведення порядку визначення країни походження товару у відповідність до Митного кодексу ЄС щодо імплементації Регламентом (ЄС) 952/2013.

4. Якщо місцем доставки є територія (частина) пункту пропуску, то у разі в'їзду вантажного автомобіля на митну територію України виконуються такі митні формальності, як контроль на кордоні; здійснення інших видів контролю; декларування; прийняття митної декларації, оформлення митної декларації, сплата єдиного збору, огляд транспортного засобу й товарів; завершення митного оформлення. Якщо місце доставки знаходиться не в пункті пропуску через державний кордон України, то деякі митні формальності виконуються в пункті пропуску, а деякі – в митниці призначення. У пункті пропуску виконуються такі митні формальності: контроль на кордоні; попередній документальний контроль; сплата єдиного збору; забезпечення доставки автомобільних транспортних засобів і товарів до митниць призначення (не обов'язково). У митниці призначення виконуються такі митні формальності, як пред'явлення вантажного автомобіля й товару; декларування товарів, здійснення інших видів державного контролю, прийняття митної декларації, оформлення митної декларації, митний огляд товару й вантажного автомобіля, завершення митного оформлення.

5. У процесі аналізу встановлено, що у 2014 році було оформлено 3113,4 тис. митних декларацій форми МД-2. У 2015 – 2016 рр. цей показник знизився до рівня 2791,2 тис. та 3088,0 тис. шт. відповідно, а починаючи із 2017 р. кількість оформлених митних декларацій перевищила базовий показник 2014 р.

та становила 3569,4 тис. у 2017 р. та 3953,2 тис. у 2018 р, а у 2019 р. 4561,4 тис. Левова частка оформлених митних декларацій припадає на імпорт. Так у 2018 р. з 3953,2 тис. шт. декларацій 2472,2 тис. шт. були оформлені на імпорт. Істотно зросла кількість електронних митних декларацій. Якщо у 2014 р. їх було оформлено 2680,8 тис. шт., то у 2018 р. – 3746,9 тис. шт., а у 2019 р. – 4391,5 тис. шт. Таким чином, можна стверджувати, що показники оформлення митних декларацій в Україні у 2014 – 2019 рр. мають зростаючу тенденцію, що свідчить про поживлення зовнішньо-торговельного обороту та спрощення митних формальностей.

6. До державного бюджету у 2019 році забезпечено надходження митних платежів у сумі 374,1 млрд. грн., виконання індикативного показника становить 99,38%, зокрема до загального фонду – 338,8 млрд. грн., що становить 98,6%; спеціального фонду – 30,6 млрд. грн., що становить 108,7% Фактичні надходження порівняно з 2017 роком зросли на 16,8 %, або на 53,2 млрд. грн.

До загального фонду протягом звітнього періоду спрямовано: акцизного податку з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) – акцизного податку з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) – 19,5 млрд. грн., що становить 107,9% виконання індикативу; ПДВ із ввезених на територію України товарів – 320,71 млрд. грн., що становить 98,4% виконання індикативу; ввізного мита – 22,78 млрд. грн., що становить 94,2% виконання індикативу; вивізного мита – 230,62 млн. грн., що становить 79,3% виконання індикативу; плати за виконання митних формальностей органами доходів і зборів поза місцем розташування цих органів або поза робочим часом, установлених для них – 61,58 млн. грн., що становить 77,6% виконання індикативу.

7. Міжнародними угодами передбачено наступні види спрощень, які направлені на уніфікацію митних формальностей, зменшення витрат часу та вартість митного контролю для економічних операторів: скорочення кількості документів і формальностей на основі вироблення спільних митних стандартів; використання системи «єдиного вікна»; використання електронних платежів;

прискорене митне очищення товарів, що швидко псуються; гарантії прискореного випуску товарів у вільний обіг; процедури прискореної відправки товарів; уніфікація прикордонних процедур.

В умовах глобалізації світової економіки, яка направлена на подальшу інтеграцію ринків, лібералізацію торгівлі та формування системи загального інформаційного середовища, можна сформулювати наступні вектори спрощення процедур міжнародної торгівлі: стандартизація процедур митного контролю відповідно до міжнародних стандартів; розвиток механізмів державно-приватного партнерства в сфері зовнішньоекономічної діяльності; використання методів непрямого митного контролю.

8. Реалізація системи «єдиного вікна» може базуватися на декількох різних методологічних підходах.

Перший полягає у перерозподілі повноважень між суб'єктами владних повноважень, які задіяні у застосуванні різних форм державного контролю на кордоні. Такий перерозподіл може відбуватися або через надання одному суб'єкту координаційних повноважень щодо інших, або через делегування певних функцій та повноважень від одних суб'єктів до іншого.

Другий підхід базується на утворенні єдиної автоматизованої системи, яка використовується усіма відповідними суб'єктами владних повноважень, і відповідна інформаційно-комунікаційна технологія виконує інтеграційну функцію, необхідну для функціонування «єдиного вікна».

Нарешті, третій підхід полягає у створенні певного програмного продукту для суб'єктів ЗЕД, який дозволяє одночасно контактувати з автоматизованими системами декількох суб'єктів владних повноважень, задіяних у переміщенні товарів та транспортних засобів через митний кордон. У даному випадку, як це не дивно, але саме недержавний суб'єкт своїми діями через надане йому програмне забезпечення фактично виконує інтегруючу функцію щодо діяльності різних суб'єктів владних повноважень.

Проведене дослідження дозволило розробити рекомендації щодо усунення виявлених недоліків. У цьому контексті йдеться про необхідність:

– створення інформаційної бази щодо митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України, на основі знеособленої інформації щодо експортно-імпортних операцій;

– лібералізації правил митного оформлення;

– підвищення прозорості та покращення автоматизації митних формальностей й уникнення суб'єктивних чинників;

– розмежування понять митного та податкового пост-аудиту (на законодавчому рівні), з точки зору об'єктів контролю (товарів та транспортних засобів і, відповідно, суб'єктів, які можуть бути об'єктами такого контролю);

– законодавчого визначення сутності митного пост-аудиту, його способів, форм та механізму реалізації як форми митного контролю виключно Митним кодексом України, зі значним скороченням чи взагалі повною відмовою від використання «відсилочних» норм на положення Податкового кодексу України;

– розробки та регламентації єдиного, прозорого та зрозумілого всім учасникам процесу механізму здійснення митного пост-аудиту як форми митного контролю з конкретними вимогами та алгоритмом дій з боку бізнесу й посадових осіб митниці;

– визначення вичерпного переліку документів, які можуть вимагатися під час проведення пост-аудиту (документальних перевірок);

– вдосконалення процедури контролю правильності визначення митної вартості, приведення її до міжнародних стандартів;

– визначення на законодавчому рівні ключових понять у сфері митного контролю, наприклад «особи, які прямо або опосередковано приймають участь у здійсненні операцій з товарами» та «треті особи»;

– акцентування на специфічних та унікальних для митниці об'єктах митного пост-аудиту, які є відмінними від контролю за дотриманням податкового законодавства, таких як здійснення контролю за дотримання заходів нетарифного регулювання, дотримання законодавства в сфері прав інтелектуальної власності, тощо;

– визначення об'єктивного алгоритму здійснення митного пост-аудиту як форми митного контролю в частині його документування (ініціювання, проведення та оформлення результатів в залежності від наявності підтверджених або прогнозованих порушень, тощо);

– максимальної адаптації положень національного законодавства, що визначає порядок здійснення митного пост-аудиту, з відповідними положеннями митного законодавства Європейського союзу (МК ЄС, імплементаційні регламенти Європейської Комісії, положення національного законодавства окремих країн ЄС з питань здійснення митного пост-аудиту), також відповідних рекомендації та стандартів СОТ та ВМО.

–регулярного оприлюднення Держмитслужбою інформації, що стосується митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України;

–запобігання корупції у митній сфері та створення ефективної системи аналізу корупційних ризиків;

–функціонування єдиної системи електронного документообігу між державними органами з метою пришвидшення процесу обміну інформацією;

–перегляду системи управління ризиками та відкриття системи бізнес-аналітики;

–запровадження та ефективної роботи порталу відкритих даних, автоматичних сервісів для класифікації та інтеграції з базами інших країн;

–створення сприятливих умов для спрощення процедури перетину митного кордону й вдосконалення механізму визначення перевірки класифікації товарів і правил справляння митними органами податків та зборів при переміщенні товарів через митний кордон України.

АНОТАЦІЯ

Герман О. О. «Оптимізація митних формальностей у контексті асоційованого членства України в Європейському союзі».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» за

магістерською програмою професійного за спрямування «Державні та муніципальні фінанси». – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2020.

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – сукупність фінансових відносин, які виникають між суб'єктами ЗЕД та державою з приводу переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти митних формальностей та процедур у митній справі, розкриваються особливості уніфікації принципів і стандартів здійснення митних формальностей в умовах євроінтеграції України та особливості розгортання національних програм авторизованого економічного оператора як закономірного етапу розвитку митної справи у світі. Проаналізовано прагматику здійснення митних формальностей в Україні, фіскальну ефективність проведення митних формальностей в Україні. Запропоновано вектори спрощення митних формальностей в контексті європейських стандартів та висвітлено можливості впровадження в Україні міжнародних стандартів розвитку «Єдиного вікна» при переміщенні товарів через митний кордон.

Ключові слова: мито, митні формальності, митний контроль, митні процедури, авторизовані економічні оператори, митне оформлення.

ANNOTATION

German O. «Optimization of customs formalities in the context of Ukraine's associate membership in the European Union».

Qualification work for a master's degree in specialty 072 «Finance, Banking and Insurance» in the master's program of professional in the field of «State and Municipal Finance». - Odessa National Economic University. - Odesa, 2020.

The master's qualification work consists of three sections. The object of study - a set of financial relations arising between the subjects of foreign economic activity and the state regarding the movement of goods and vehicles across the customs border

The paper considers theoretical aspects of customs formalities and procedures in customs, reveals the features of unification of principles and standards of customs formalities in the context of Ukraine's European integration and features of deployment of national programs of authorized economic operator as a natural stage of customs development in the world.

The pragmatics of customs formalities in Ukraine, fiscal efficiency of customs formalities in Ukraine are analyzed. Vectors for simplification of customs formalities in the context of European standards are proposed and the possibilities of implementing international standards for the development of the "Single Window" in the movement of goods across the customs border are highlighted.

Keywords: customs duties, customs formalities, customs control, customs procedures, authorized economic operators, customs clearance.